

HUMO

29-09-2015

OP DE SOFA BIJ EEN VLUCHTENLIGENPSYCHIATER: 'MAAK JE GEEN ILLUSIES: DEZE VLUCHTELINGEN GAAN NIET MEER WEG'

'De vluchtelingen die vandaag bij ons aankomen, zijn boos en teleurgesteld omdat ze zich door de wereld aan hun lot overgelaten voelen. Het zijn geen echte politieke vluchtelingen, maar ook geen echte economische vluchtelingen: ze zitten ergens tussenin.' De Nederlandse psychiater Aram Hasan vluchtte vijftien jaar geleden als student weg uit zijn geboorteland Syrië en werkt vandaag als psychiater met getraumatiseerde vluchtelingen uit Syrië en Irak. Hij weet als geen ander wat er door de hoofden maalt van de asielzoekers die nog steeds bijven toestromen in Europa. Wie ze zijn, waarom ze naar hier komen, en waarom ze hier zullen blijven.

Annemie Bulté / Foto's Thomas Legrève

Er lijkt geen einde te komen aan de vluchtelingenstroom die Europa binnenvloeit, maar Aram Hasan gelooft dat die in de winter zal opdrogen, wanneer de routes naar Europa ondergesneeuwd zijn en smokkelaars weten dat er in onherbergzame gebieden geen doorkomen aan is. En daarna? Wachten ze op de lente en begint het dan gewoon opnieuw?

Aram Hasan «Het zal afhangen van hoe het conflict in Syrië evolueert, maar ik denk niet dat het in de lente opgelost zal zijn, dus de kans is groot dat de stroom weer op gang komt. Hij zal wel minder massaal zijn, schat ik, want veel vluchtelingen die in opvangcentra in de buurlanden zaten, zijn al naar hier vertrokken. Een aanzienlijk deel uit de vluchtelingenkampen in Turkije zit bijvoorbeeld al hier. Maar er zullen ook vluchtelingen uit de omringende Arabische landen blijven komen, en velen zullen het

proberen met een vals Syrisch paspoort.»

Als student vluchtte Aram Hasan (42) vijftien jaar geleden uit zijn geboorteland Syrië. Hij studeerde geneeskunde in Oekraïne en was tijdens zijn studie actief als mensenrechtenactivist en voorzitter van een Koerdische studentenvereniging. Bij zijn terugkeer in Syrië, toen al een ijzeren dictatuur van de vader van de huidige president **Bashar al-Assad**, werd hij gearresteerd en gevangengezet. Zijn familie kreeg hem voorwaardelijk vrij en Hasan twijfelde geen moment. Hij vluchtte het land uit met vrouw en kind, naar Nederland, waar hij na een lange procedure van drie jaar erkend werd als politiek vluchteling.

Vandaag werkt hij als psychiater met getraumatiseerde vluchtelingen uit Syrië en Irak. Samen met enkele collega's richtte hij aan het begin van de Syrische revolutie in 2011 de stichting Psychiaters zonder Grenzen op. De afgelopen drie jaar bezocht hij verscheidene vluchtelingenkampen aan de grenzen van Syrië om er opleidingen te geven aan hulpverleners en vrijwilligers over trauma's bij vluchtelingen. Hij zag er uitgebluste mannen en vrouwen van wie het huis in Syrië was weggevaagd door vallende bommen uit de helikopters van Assad, opgejaagde jezidi's die waren gemarteld door IS, Syriërs die broers, neven, zoons en vaders verloren in de burgeroorlog, gedeserteerde soldaten die weigerden om op de bevolking te schieten, vrouwen die verkracht werden, kinderen die de ledematen van de slachtoffers op het slagveld gingen verzamelen na een bombardement, kleuters die achter elkaar aan renden met pistolen, roepend: 'IS komt! IS komt!'

Hasan «Het is niet zo dat alle vluchtelingen in deze kampen even vreselijke dingen hebben meegemaakt. Er zitten ook families bij die bij het begin van de Syrische revolutie hun hebben en houden hebben verkocht en naar een buurland zijn gevlucht: Noord-Irak, Turkije, Libanon en Jordanië. Velen dachten dat het een kwestie van een paar maanden zou zijn voor het regime van Assad zou vallen, en waren van plan om daarna naar een nieuw, democratisch Syrië terug te keren. Zo was het immers ook gegaan tijdens de Arabische Lente in Egypte en Tunesië. Maar de protesten werden gewelddadig de kop ingedrukt door het leger van Assad, demonstraties werden schietpartijen, het vreedzame protest werd een bloedige burgeroorlog. Toch bleven de gevluchte Syriërs lange tijd de hoop koesteren dat ze zouden kunnen terugkeren naar hun land, zeker toen buurland Turkije en Saoedi-Arabië hun steun betuigden aan de oppositieregering. Die hoop bleek telkens vals. Toen kwam IS en werd het allemaal nog erger, nog heftiger en chaotischer.

»Nu is bij de mensen in de vluchtelingenkampen het besef doorgedrongen dat deze oorlog nog jaren kan duren. De regio's waar ze zitten, lopen langzaam vol met vluchtelingen, terwijl het economisch alsmat slechter gaat en de politieke onrust

toeneemt. De mensen beseffen dat er voor hen geen enkel perspectief is in de kampen, waar ze nu al jaren wachten. Hun geld raakt op en ze voelen zich niet veilig. Ze hebben nog 1.000 of 2.000 euro over, en ze beslissen om met dat laatste geld verder te trekken, naar Europa.

»Daarom zou ik het geen echte politieke vluchtelingen noemen, maar ook geen echte economische vluchtelingen: ze zitten ergens tussenin. Het zijn mensen die al heel lang op de vlucht zijn, die ginds in een uitzichtloze situatie zitten en geen enkel perspectief meer hebben. Ze komen naar hier om hun kinderen een betere toekomst en onderwijs te geven.»

HUMO Hoe komt het dat ze nu allemaal in één keer naar hier komen, op een ogenblik dat de burgeroorlog in Syrië net minder hevig is?

Hasan «Turkije en Griekenland begonnen een paar maanden geleden vluchtelingen door te laten over de grenzen naar Europa, omdat de situatie voor hen ook onhoudbaar werd. Toen al die vluchtelingen in bootjes op de Middellandse Zee verdronken, is Duitsland ook soepeler geworden in de opvang van asielzoekers. Dat was voor velen het signaal om de sprong te wagen.

»De reis is vandaag stukken goedkoper geworden, waardoor ook arme gezinnen de tocht wagen. Tot een jaar geleden kostte de vlucht naar Europa voor één persoon 10.000 euro – via Bulgarije over land of via Griekenland over het water. Vorige week sprak ik nog een man die in totaal 1.200 euro had betaald, bijna tien keer minder. Er zitten veel jonge, slimme mannen tussen de vluchtelingen, die via de gps op hun smartphone zelf de weg kunnen vinden en minder aangewezen zijn op mensensmokkelaars. Ook het Dublin-akkoord wordt niet meer in alle landen zo strikt nageleefd, waardoor het gemakkelijker is om verder te trekken in Europa, naar het noorden.»

VERDEEL EN HEERS

HUMO Ik sprak met Syrische vluchtelingen die zeggen dat veel asielzoekers zich onterecht als Syriër uitgeven omdat dat een bijna zekere garantie is op een verblijfsvergunning. Klopt dat?

Hasan «Jammer genoeg wel. Iedereen wil tegenwoordig Syriër zijn. Een Syrisch vals paspoort heb je voor 1.000 euro, sinds twee jaar is het een fluitje van een cent om er één te kopen. Tussen de vluchtelingen zitten dus ook veel Libanezen, Irakezen, Afghanen en Palestijnen die het op die manier proberen. Het is moeilijk te controleren, je ziet het niet aan het uiterlijk, maar Syriërs zelf horen het wel aan het accent van de vluchtelingen. Soms is het echt flagrant. Ik zag gisteren nog beelden op YouTube van een Somaliër die in erbarmelijk Arabisch beweerde dat hij geboren en getogen was in

Damascus. Zelf de naam van de stad sprak hij niet juist uit.

»De Syriërs vinden dat niet zo fijn, want zij zijn zelf van nature geen agressievelingen of vechters, maar als mensen uit andere landen met een meer gewelddadige mentaliteit – of criminelen – zich onder hen gaan mengen, dan vertekent dat het beeld. Ze vinden dat de Syrische zaak wordt misbruikt.

»Bij de vluchtelingen hebben zich ook Syriërs gevoegd die eigenlijk al jaren in de Arabische oliestaten wonen en werken. Hoewel ze daar als derderangsburgers worden behandeld, gaan velen er een tijdlang werken om geld te verdienen, waarmee ze later in Syrië een eigen zaak kunnen starten. Maar zij zien nu dat terugkeren naar Syrië geen optie is, dus ook die mensen komen in de slipstream naar hier.

»Duitsland en Zweden zijn voorlopig nog altijd de populairste landen. België iets minder, omdat er ook Frans gesproken wordt, en dat is een moeilijke taal voor Syriërs – veel lastiger dan het Nederlands. Maar er zijn ook Syriërs die Duitsland bewust vermijden omdat er te veel andere Syriërs zitten, waar ze het niet altijd even goed mee kunnen vinden. Dan redeneren ze: Nederland of België is ook niet zo slecht, laten we het daar proberen.»

HUMO Is er geen onderlinge solidariteit tussen de Syriërs?

Hasan «Nee, er is enorm veel onderling wantrouwen. Wie is voor of tegen Assad? Dat is dikwijls de eerste vraag die ze zich stellen. Syrië is nooit een echt land geweest, maar een samenraapsel van bevolkingsgroepen die conflictueus naast elkaar leefden. Je hebt de soennieten en de sjiieten, de alewieten, de Koerden, de christenen en de jezidi's. Dat die het de afgelopen decennia met elkaar hebben uitgehouden in één land, had alles te maken met de ijzeren greep van Assad, die ze bij elkaar hield, maar tegelijk de bevolkingsgroepen nog verder tegen elkaar opzette: verdeel en heers. Veertig jaar dictatuur hebben van Syriërs wantrouwige mensen gemaakt, die niet op elkaar kunnen bouwen en onderlinge contacten vermijden: elke derde Syriër was er één van de geheime diensten. Nu is het land helemaal uit elkaar gevallen en is het wantrouwen compleet.»

HUMO Zijn ze blij om in Europa te zijn?

Hasan «Ze zijn opgelucht dat ze tot hier geraakt zijn, maar de mensen die hier na jaren vluchten aankomen, zijn vooral heel teleurgesteld. Teleurgesteld in hun eigen land, in de oppositieregering die hen valse hoop gaf, in de buurlanden die hen steun beloofden maar hen uiteindelijk lieten stikken. Ze hebben altijd gehoopt dat de wereld tussenbeide zou komen, zoals ze in Libië, Tunesië, en Egypte gedaan heeft. Maar in Syrië gebeurde er niets. Toen ze naar de buurlanden vluchtten, werden ze ook daar misbruikt. In Turkije bijvoorbeeld is een huis huren voor een Syriër drie keer duurder dan voor een Turk. Ze zijn onderweg op allerhande manieren uitgerperst.

»Daarom zit er ook heel veel boosheid in hen. In hun ogen heeft Europa bijgedragen aan het conflict in hun land en dus ook aan de ellende die zij al vijf jaar moeten doorstaan. De antiwesterse en antichristelijke media in de Arabische landen versterken dat idee nog: het is allemaal de schuld van het Westen. Komt daarbij dat Europa in de oosterse media altijd voorgesteld wordt als een paradijs van mensenrechten, met een bloeiende economie, werk voor iedereen, hoge salarissen en mooie huizen. Dus voelen ze zich enorm tekortgedaan, ze vinden dat het tijd is dat Europa iets voor hen terugdoet. Het is payback time.

»Ik zie heel veel vluchtelingen bij wie de teleurstelling zo groot is dat ze hun eigen leven hebben opgegeven. Ze doen het alleen voor hun kinderen. Ik zie mannen van 30 die zeggen: 'Voor mij heeft het geen zin meer, maar ik doe het zodat mijn kinderen naar een goede school kunnen gaan.' Goed onderwijs voor hun kinderen is bijna een obsessie voor hen. Ik sprak onlangs een man die zei dat hij naar Nederland was gekomen om een beter leven te geven aan zijn kinderen. 'Maar je hebt geen kinderen,' zei ik. 'Nee,' antwoordde hij, 'maar ik ga trouwen en als ik kinderen krijg, kan ik ze een betere toekomst geven.' Wat moet je daarop antwoorden?»

HUMO Deel je de ongerustheid van de Europese bevolking dat er met de vluchtelingenstroom ook terroristen van IS meekomen?

Hasan «Je kan nooit uitsluiten dat er zo iemand tussen zit, maar ik denk dat de stroom die nu arriveert niet zo veel gevaar inhoudt, omdat het mensen zijn die al zo lang op de vlucht zijn.

»In de toekomst kan dat risico wel groter worden, vrees ik. IS heeft momenteel de controle over een groot gebied in het midden van Syrië, niet toevallig ook de regio met de armste en minst geschoolde bevolking, die gemakkelijker te manipuleren is. Wie tegen IS is, is daar al lang weggevlucht, en de bevolking die er nog woont, heeft zich min of meer neergelegd bij de situatie, omdat ze tegen Assad zijn en omdat ze ook religieus zijn. Zo nemen ze ook steeds meer het extremistische gedachtegoed over, zeker de kinderen. Kleuters die 5 jaar waren toen de revolutie uitbrak, zijn nu 10 jaar. Ze worden met levensgrote poppen getraind hoe ze mensen moeten onthoofden, terwijl ze 'Allahoe Akbar' schreeuwen. Er is een complete gewenning aan moordpartijen. Kinderen die 10 waren, zijn nu 15 jaar, bijna volwassen. Ze zijn vijf jaar gehersenspoeld, zeg maar. Stel dat IS de strijd verliest in Syrië en Irak, dan zullen ook weer veel bewoners vanuit die gebieden proberen te vluchten. Daar wonen toch enkele miljoenen mensen. Ik denk dat we hier dan wel extra waakzaam zullen moeten zijn voor wie we binnenlaten, want sommigen zullen ongetwijfeld extremistische ideeën meebrengen.»

GEKKENDOKTER

Het is niet toevallig dat Aram Hasan traumabehandeling van vluchtelingen als specialisatie koos toen hij in Nederland verder ging studeren.

Hasan «Ik wéét wat die mensen doormaken als ze hun oude leven moeten achterlaten en hier helemaal opnieuw moeten beginnen, in een compleet onbekend land, met een taal die je niet kent en een cultuur die ver van de jouwe staat. Ik heb zelf enorm veel verdriet, twijfels en onzekerheid gehad toen ik uit mijn vaderland moest vluchten en mijn familie en vrienden moest achterlaten.»

De psychiater behandelt Syriërs, Koerden en Irakezen uit oorlogsgebieden die lijden aan PTSS (posttraumatisch stresssyndroom), depressies, angstaanvallen en persoonlijkheidsstoornissen. Hasan geniet hun vertrouwen omdat hij vloeiend Arabisch en Koerdisch spreekt, en de politieke situatie in het land van herkomst goed kent. De Nederlandse psychiater wordt gevraagd voor lezingen in Europa en in Arabische landen. Hij heeft ook een gastprogramma op de Koerdische televisiezender Medya Tv in Denderleeuw.

Hasan «Er rust in het Midden-Oosten nog een groot taboe op psychologische hulp, daarom zijn er zo weinig Arabischsprekende psychiaters en psychologen. Een psychiater wordt in Syrië een gekkendokter genoemd. Patiënten krijgen daar pas hulp als ze echt niet meer te handhaven zijn. Ik vind het daarom heel belangrijk om mensen goed uit te leggen wat een trauma is, want mensen voelen zich slecht, maar weten niet goed wat hen overkomt. Omdat ik zo veel vragen krijg, heb ik een Facebookpagina opgericht waar vluchtelingen vragen kunnen stellen over trauma's. Daaruit blijkt vaak het gebrek aan vertrouwdheid met psychologische hulp: 'Ik moet medicatie nemen tegen onrust en slapeloosheid. Betekent dit dat ik gek ben?' Dat soort vragen. In Turkije en Irak worden kinderen met trauma's vaak behandeld alsof ze autistisch zijn. »Ik sprak onlangs met de minister van Volksgezondheid van Iraaks-Koerdistan over een project dat ik daar wilde opstarten voor getraumatiseerde vluchtelingen uit Syrië. Hij vroeg me wat de symptomen van zo'n trauma zijn, en ik somde op: angsten, somberheid, slapeloosheid, vermijdingsgedrag, persoonlijkheidsstoornissen... 'Volgens mij zijn we allemaal getraumatiseerd,' antwoordde hij. En eigenlijk heeft hij gelijk. Veertig jaar leven onder een extreme dictatuur: dat is enorm stresserend en traumatiserend voor de bevolking.»

HUMO Hoe uiteten die trauma's zich bij kinderen?

Hasan «Ik krijg veel vragen van bezorgde ouders wier kinderen het geweld dat ze in hun jonge jaren hebben gezien, blijven naspelen. Ze zijn agressief tegen andere kinderen, schreeuwen, luisteren niet naar hun ouders. Andere kinderen reageren juist

heel teruggetrokken, spelen niet met andere kinderen, durven niet op straat te komen, zijn heel bang, hebben nachtmerries, praten soms niet meer.»

HUMO In de klas van het zoontje van één van mijn collega's zit een jongetje van 6 wiens moeder het niet heeft gehaald. Zij is voor zijn ogen verdronken met een bootje waarin ze naar hier gekomen zijn. Hoe moet je daar als klasgenootje, juf of meester op reageren?

Hasan «Dat is heel moeilijk, ik geef er ook cursussen over. Dat kind is het allerbelangrijkste kwijt, zijn veiligheid, de hechting met zijn moeder. Hij zal veel liefde en aandacht nodig hebben om zich weer veilig te voelen. Hoe je het best reageert, hangt af van hoe dat jongetje zich zelf gedraagt. Als hij heel teruggetrokken is, zou het heel fijn zijn dat andere kinderen spelletjes met hem doen, samen iets creatiefs maken, hem het gevoel geven dat hij erbij hoort. Dat is heel belangrijk: dat hij niet uitgesloten of gepest wordt. Het is goed dat de kinderen op school weten wat hij heeft meegemaakt, maar hij hoeft er niet telkens aan herinnerd te worden, want dat wordt op de duur te confronterend voor hem.»

HUMO Volwassen vluchtelingen zitten vaak 24 uur per dag aan de televisie of hun computerscherm gekluisterd om al het nieuws uit hun land obsessief te volgen.

Hasan «Het is heel moeilijk om die mensen te overtuigen om dat niet te doen, want zij beschouwen dat als een soort plicht, omdat ze zich nog zo verbonden voelen met hun land. Maar ik zeg altijd dat ze bij mij geen therapie kunnen volgen als ze dat blijven doen. Van mij mogen ze maximaal een uur per dag kijken. Ze moeten leren loslaten en zich concentreren op het leven hier.

»Soms kunnen beelden die ze op televisie zien ook traumatiserend werken. Ik zie soms mensen die ginds niet zo veel hebben meegemaakt, maar zich, louter door het constant bekijken van onthoofdingen en moordpartijen, onveilig gaan voelen. Ik heb nooit naar de beelden van de onthoofdingen door IS gekeken, ik vond het te gruwelijk. Maar die mensen kijken en kijken en kijken, en die koppen blijven maar rollen voor hun ogen... Op de duur raken ze zo verzadigd dat ze onverschillig worden tegenover al die moordpartijen. Het is een gewoonte geworden, vaak vinden ze het normaal dat ook hun kinderen meekijken. Ze denken er gewoon niet aan wat zoiets kan doen met een kind. Het maakt niet meer uit, de toekomst is toch verloren. Maar dat zijn extreme gevallen natuurlijk.»

VERDOMD MOEILIK

HUMO Is er een rode draad in het psychologische parcours dat vluchtelingen die hier aankomen doorlopen?

Hasan «De eerste dagen en weken zitten ze nog vol moed. Ze zitten nog in de

overlevingsfase en gebruiken het laatste restje energie om hier alles te regelen om een asielprocedure te starten. Je ondergaat ook heel veel: je wordt naar een opvangcentrum gestuurd waar je met z'n allen vooral moet wachten op nieuws over je procedure. Dan slaat de verveling toe en worden ze steeds ongeduriger. Wij kunnen dat misschien moeilijk begrijpen, maar die mensen hebben zo veel meegemaakt, ze hebben zo veel jaren aan de oorlog verloren, zijn maanden en soms jaren op de vlucht geweest, dat ze nu zo weinig mogelijk tijd willen verliezen. Ze hebben zo naar dit moment toegeleefd, het moment dat ze Europa eindelijk bereikt hebben, ze willen nu dat het vooruitgaat. En dan duren twintig dagen in een asielcentrum voor je een interview krijgt bij het commissariaat-generaal vreselijk lang. Ik zeg hen dan altijd dat ze gewoon blij moeten zijn dat ze hier zijn. 'Geniet maar van je vrijheid, je bent niet meer in gevaar.'

»Je hebt een bepaalde tijd nodig om tot rust te komen en afstand te nemen van wat je hebt meegemaakt. Die periode kan tot een jaar duren. Daarna moeten ze stappen ondernemen om hier een nieuw leven op te bouwen, en dat is dikwijls de bron voor nieuwe teleurstellingen en twijfels, omdat alles zo traag gaat. Het leren van de taal, het doorlopen van de asielprocedure, het vinden van een huis en een job, het maken van nieuwe vrienden... Het is allemaal zo verdomd moeilijk. 'Is dit nu wat ik wil?' vragen ze zich af. 'Heb ik hiervoor alles achtergelaten? Mijn leven? Mijn taal, mijn land, mijn familie?' Teleurstelling kan soms even negatief werken als angst, omdat het mensen lusteloos maakt. Ze trekken zich terug, leunen achterover en doen niets meer.

»Dat is het moment dat ze de omslag moeten maken. Het belangrijkste deel van mijn therapieën bestaat in het motiveren van mensen om hun leven weer in handen te nemen. Ze terug hoop geven: 'Je bent 30, als je de taal leert en je vindt een job, dan kan je hier nog heel veel betekenen.' Mijn collega's noemen me soms de motivatiemeester (lacht). Maar ik heb het destijds allemaal zelf meegemaakt. Ik heb drie jaar in een opvangcentrum gewoond met mijn vrouw en twee kinderen. In anderhalve kamer woonden we. Ik mocht niet werken en niet studeren, maar ik heb wel op eigen houtje Nederlands geleerd. Later kon ik met de steun van een vluchtelingenorganisatie weer gaan studeren. Maar als ik toen niet gemotiveerd was geweest, had ik vandaag ook niets bereikt. Ik gun het ook anderen. Dus ga ik met hen op zoek: 'Wat kunnen we doen om jou opnieuw een perspectief te bieden?'

»Het belang van die psychologische hulp aan nieuwkomers wordt vaak onderschat. Maar bekijk het eens op een andere manier. Syriërs zijn over het algemeen gewild op de arbeidsmarkt. Het zijn harde werkers en vaak zijn ze hooggeschoold. Maar wat voor zin heeft het om hen in te schakelen op de arbeidsmarkt als ze nog niet alles verwerkt hebben wat ze hebben meegemaakt? Dan riskeren ze om een paar maanden later

alweer uit te vallen.»

HUMO In België pleiten werkgeversorganisaties ervoor dat asielzoekers al na vier maanden aan het werk kunnen gaan.

Hasan «Dat is wel erg snel. Té snel voor de meesten, denk ik. Kijk, eerst moeten die mensen gewoon 'landen'. Hun hele mindset moet veranderen. 'Ik ben niet meer aan het vluchten, ik heb het eindstation bereikt, ik ben in veiligheid.' Dat heeft tijd nodig. Ze komen terecht in een compleet nieuw land met een andere taal, cultuur en mentaliteit. Ze moeten de procedure doorlopen, een huis vinden; de taal leren en mentaal klaar zijn. Het is misschien niet onmogelijk om dat in vier maanden tijd rond te krijgen, maar ik vind het erg veel gevraagd.

»Zodra ze kunnen, vind ik wel dat ze moeten gaan werken. Anders worden ze toch maar beschouwd als klaplopers die van de sociale zekerheid komen profiteren. Mensen moeten gestimuleerd worden om deel te nemen aan de maatschappij. Zodra ze aankomen, moeten ze iets omhanden hebben, zodat ze zich gemakkelijker sociaal kunnen integreren. Ik pleit bijvoorbeeld al lang voor intensieve taalcursussen in de opvangcentra, zodat de mensen daar tenminste iets nuttigs kunnen doen en niet verzanden in verveling en teleurstelling. En hou ze geen jaren in de procedure, maar beslis snel – erkennen of niet – zodat ze weten waar ze aan toe zijn.

»Het is een illusie om te denken dat de Syrische vluchtelingen naar Syrië zullen terugkeren. Ze zijn naar hier gekomen om hun kinderen een betere toekomst te geven. Zij zullen niet meer terugkeren naar een land dat eigenlijk al een hele tijd niet meer bestaat. Welke toekomst is er nog voor Syrië? Wordt het het land van Assad? Van de Islamitische Broederschap? Van IS? Ik heb de hoop opgegeven voor Syrië, en met mij veel Syriërs die naar Europa zijn gekomen. Niemand beschouwt het nog echt als zijn land, want het is volledig uit elkaar gevallen. Dat verklaart ook waarom de strijdende partijen ginds er geen moeite mee hebben om alles te vernielen. Het land wordt toch nooit meer wat het vroeger was.»

UITZICHTLOOS

HUMO Wat vindt u van het reddingsplan van Europa om anderhalf miljard te investeren in de vluchtelingenkampen in de buurlanden van Syrië?

Hasan «Dat zal de stroom misschien tijdelijk kleiner maken, maar op lange termijn zal het de mensen niet tegenhouden om verder te vluchten naar Europa. Deels omdat het geld langs zo veel organisaties en bureaucratie moet passeren, dat maar een klein deel zal terechtkomen bij de mensen die echt in nood zijn. Maar ook omdat het niets verandert aan de redenen waarom mensen er blijven vertrekken: de hopeloosheid en de uitzichtloosheid in de kampen. Met het geld dat ze van Europa krijgen, zullen

mensen hun vertrek misschien met een halfjaar uitstellen, maar vertrekken zullen ze, want het is geen definitieve oplossing.

»Een betere oplossing zou zijn om dat geld in Syrië te investeren in de basisvoorzieningen, zoals water en elektriciteit, gezondheidszorg en onderwijs. Dat zou nu al kunnen, want er zijn gebieden in Syrië waar het nu relatief rustig is. Rond Damascus, in delen van Aleppo en in de kustgebieden is er weinig aan de hand. En het gebied in Noord-Syrië waar mijn ouders wonen, wordt nu door de Koerden bestuurd. Ook daar loop je geen soldaten van Assad of IS-strijders tegen het lijf. Maar economisch is de toestand er desastreus. Als daar geïnvesteerd wordt, kan dat vluchtelingen in de buurlanden ertoe aanzetten om terug te keren.»

HUMO Heb je nog veel contact met je familie in Syrië?

Hasan «Mijn ouders wonen in Hasake, vlakbij de grens met Irak en Turkije. Ik probeer mijn moeder elke dag te bellen, maar soms lukt dat niet en duurt het dagen voor er verbinding mogelijk is. Mijn jongste broer heeft sinds het begin van het geweld drie jaar gevangengezeten in Damascus. Hij werd verplicht om zijn militaire dienst te doen, maar weigerde op demonstranten te schieten. Het verhaal van mijn broer heeft me erg aangegrepen. We hebben lang niet geweten of hij nog leefde of niet. Er kwamen steeds tegenstrijdige berichten, dat was heel stresserend, ook voor mijn ouders. Toen hij in 2014 vrijkwam, is hij naar Iraaks-Koerdistan gevlucht. Hij heeft nog altijd veel lichamelijke en psychische klachten. Wat voor ons heel teleurstellend was, is dat zijn aanvraag voor hulp van het UNHCR (Vluchtelingenorganisatie van de VN, red.) niet is geaccepteerd en hij fysiek en mentaal niet in staat is om zelf verder te vluchten. President Assad heeft ook onze familie uit elkaar gedreven.»

ARAM HASAN

- werd in Syrië gevangengezet als Koerdisch activist
- vluchtte in 2000 uit zijn geboorteland
- woont nu in Nederland
- richtte Psychiaters zonder Grenzen op
- behandelt getraumatiseerde vluchtelingen uit Syrië en Irak